

NÄKÖALA



TŠEKKIIN

Suomi-Tšekki-seura ry:n julkaisu

1/2009



Vr. Sabouk, Prague 2006



SUOMI-TŠEKKI- SEURA RY

SUOMI-TŠEKKI-SEURA RY

Rapakivenkuja 3

00710 HELSINKI

Puh. ja fax: (09) 389 5339

Kotisivut: www.suomi-tsekki-seura.fi

Sähköposti: info@suomi-tsekki-seura.fi

Seuran tilinumero:

Nordea 132330-109472

Jäsenmaksu vuonna 2009:

EUR 20,00

NÄKÖALA TŠEKKIIN

Näköala Tšekkiin on Suomi-Tšekki-seura ry:n virallinen jäsenlehti, joka ilmestyy 1-2 kertaa vuodessa ja postitetaan kaikille seuran jäsenille ja yhteistyökumppaneille.

Julkaisija:

Suomi-Tšekki-seura ry

Päätöimittäjä:

Jari Aula

jari.aula@yle.fi

Lehden toimituskunta:

Jari Aula, Heikki Larmola, Satu Pitkänen ja Sirpa Seppälä

Lehteen kirjoittaneet vastaavat kaikki omista kirjoituksistaan.

Etu- ja takakannen kuvat: Prahalaisraitiovaunujen lumoa.

Tšekin tasavalta on avustanut tämän lehden tekemistä.

Kansikuvat: Satu Pitkänen

ISSN: 1459-420X

Painopaikka: Näkövammaisten Keskusliiton kirjapaino

SISÄLLYS:

Puheenjohtajan palsta <i>Heikki Larmola</i>	s. 3
Matkailua Tšekissä: Jeseníkin vuoristo <i>Sirpa Seppälä</i>	s. 4
Jičín yhdistää historian ja luonnon <i>Juha Ojanen</i>	s. 6
Muistokäynti E. Zátopenkin haudalla <i>Matti Leikas</i>	s. 8
Kansalainen Havel <i>Sirpa Seppälä</i>	s. 10
Miksi Tšekin hallitus sai epäluottamuslauseen? <i>Heikki Larmola</i>	s. 12
Hitlerin marssista Prahaan 70 vuotta <i>Heikki Larmola</i>	s. 14
Tšekin kieli kiinnostaa <i>Sirpa Seppälä</i>	s. 21

Arvoisa jäsen!

Jos et vielä ole maksanut Suomi-Tšekki-seuran jäsenmaksua vuodelle 2009, etkä näin ollen ole saanut lehden uusimpia numeroita, toivomme, hoitavasi asian mahdollisimman nopeasti. Näin saat Näköala Tšekkiin-lehdet myös jatkossa ilman keskeytyksiä!

Hallitus



Puheenjohtajan palsta

Hyvät lukijat!

Puheenjohtajamme **Blanka Lemmetyinen**, joka valittiin uudelleen tehtävänsä 11. maaliskuuta 2009 pidetyssä Suomi–Tšekki-seura ry:n uuden hallituksen järjestäytymiskokouksessa pyysi minua kirjoittamaan tämänkertaisen puheenjohtajan palstan. Syynä oli se, ettei lehtiyhteistyö Bohemian eli Böömin, Määrin ja Slovakian kulttuurien edistämisseura ry:n kanssa alkanutkaan aivan odotusten mukaisesti. Blanka ei ollut ehtinyt muilta kiireiltään yhteistyöneuvotteluihin ihan siinä määrin kuin olisi varmaankin toivonut, joten **Jari Aula**, joka on edelleen myös lehtemme päätoimittaja, ja minä, kumpikin seuran varapuheenjohtajina olemme oman seuramme osalta ehkä eniten vastuussa siitä, ettei jo alkanutta lehtiyhteistyötä Bohemia-seuran kanssa välittömästi jatketa. Niinpä ”Näköala Tšekkiin”-lehteä, samoin kuin ”Bohemia”-lehteä julkaistaan ainakin toistaiseksi erillään.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että olisimme sulkenet kokonaan oven yhteistyöltä Bohemia-seuran kanssa. Siinä ei olisikaan mitään mieltä, varsinkaan kun seuroillamme on pitkälti samat päämäärät: välittää tietoa Tšekistä ja sen kulttuurista sekä kehittää, juhlallisesti ilmaistuna, Suomen ja Tšekin valtioiden ja kansalaisten välisiä suhteita. Jo vuosikokouksemme 10.2.2009 velvoitti jatkamaan keskusteluja seurojemme välisen yhteistyön ja myös lehtiyhteistyön tulevaisuudennäkymistä.

Kuitenkin lehtiyhteistyöhön ryhdyttiin syksyllä 2008 ilmeisesti kypsyttämättä asiaa etukäteen riittävästi huolimatta siitä, että sitä kannatettiin melko voimakkaasti. Kannatus ei tosin ollut aina täysin varauksetonta. Yhteistyötä puolsi ja puoltaa edelleenkin se, että seurat tekevät osittain päällekkäistä työtä, ja äkkiä ajatellen niukkoja resursseja voitaisiin käyttää yhdessä tehokkaammin kuin erikseen. Niinpä monet arvelivat, että aika olisi ollut kypsä seurojen yhdistämiselle jo yli 15 vuotta Suomi–Tšekkoslovakia-seuran ja Suomi–Tšekki–Slovakia-seuran lakkauttamisen jälkeen.

On kuitenkin osoittautunut, että asiat ovat monisyisempiä kuin ennalta voisi kuvitella. Suomi–Tšekki-seura ja Bohemia-seura ovat hiukan erityyppisiä järjestöjä, ja niiden jäsenistöillä näyttää olevan jonkin verran toisistaan poikkeavat käsitykset siitä, mitä ystävyysseuran tai kulttuuriseuran tulisi tehdä, mihin asioihin keskittyä ja miten. Suomi–Tšekki-seura on kumppaniaan perinteisempi ystävyysseura. Se keskittyy nimenomaan vain Tšekkiin, kun taas Bohemia-seuran mielenkiinnon kohteena ovat lisäksi Slovakia ja mahdollisesti myös muut naapurialueet. Lisäksi Bohemia-seura lienee Suomi–Tšekki-seuraa selkeämmin kulttuuriseura. Suomi–Tšekki-seura on tiukemmin järjestäytynyt, ja sillä on kumppaniaan



täsmällisemmät säännöt. Bohemia-seura näyttäisi seuraavan toiminnassaan vapaamuotoisempaa käytäntöä.

Tästä seuraa, että myös seurojen lehtiä on julkaistu hiukan eri tarkoituksessa, ja niiden toimituspolitiikka on erilaista. Ei ole aina helppoa vetää sopusuhtaista ja yhteistä linjaa myöskään lehden sisältöä koskevissa kysymyksissä – mikä luontuu lehden imagoon ja tehtäviin – mikä taas ei. ”Näköala Tšekkiin”-lehti on ”Bohemia”-lehteä selvemmin järjestölehti, jonka on ilmestyttävä ajallaan verrattain sääntillisen aikataulun mukaisesti. Siten se parhaiten vastaa jäsenistönsä odotuksia, ja siten sitä parhaiten voidaan käyttää myös seuran markkinoimiseen sopivissa tilaisuuksissa jäsenmäärän lisäämiseksi. ”Näköala Tšekkiin” on lisäksi myös jäsenistönsä lehti, johon jäsenet voivat vapaasti kirjoittaa osallistumisestaan Suomi–Tšekki-seuran toimintaan ja sen mahdollisesti tarjoamiin muihin tilaisuuksiin.

”Bohemia” puolestaan on melko eksklusiivisesti kulttuurilehti, jota tekevät Tšekin, Slovakian ja niiden kulttuurin asiantuntijat. Kulttuuriaikakauslehtien tapaan myös ”Bohemia” näyttää olevan verraten vapaa sääntillisen ilmestymisaikataulun asettamista vaatimuksista, vaikka lehti onkin melko säännöllisesti ilmestynyt neljästi vuodessa. ”Näköala Tšekkiin” puolestaan ilmestyy vain kahdesti vuodessa, ja jo tästä syystä ilmestymiskertojen yhteensovittamisessa on omat ongelmansa.

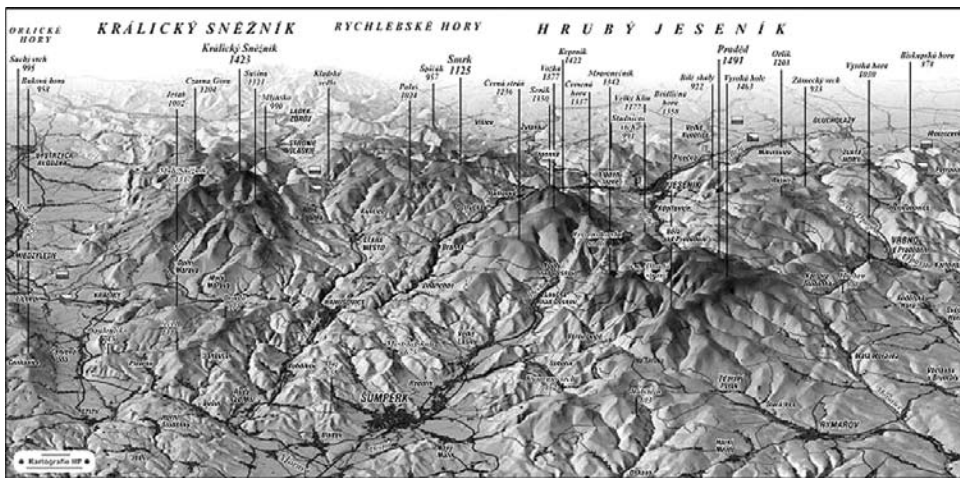
Viime syksyn kokemukset osoittivat, että yhteistyön ongelmat ovat moninaisempia ja monimutkaisempia kuin odotettiin. Sen ei kuitenkaan pidä antaa lannistaa. Yhteistyön syventäminen Suomi–Tšekki-seuran ja Bohemia-seuran välillä pitemmällä ajanjaksolla jo pelkästään niukkojen resurssien tehokkaamman käytön kannalta on ehdottoman tarpeellista. Kahden pienen välisistä käihinöistä seuraa varmasti vain vammoja kummallekin. Tosin kahden suuren välisestä konfliktista voi seurata laajamittainen tuho. Kummatkin seurat ovat liian pieniä toimiakseen ikuisesti erillään. Kun yhteistyötä syvennetään ja laajennetaan, yhteisestä lehdestä on hyvä alkaa. Sitä on valmisteltava kärsivällisesti ja huolellisesti, jotta äskettäisistä erehdyksistä otettaisiin opiksi.

Heikki Larmola

Suomi–Tšekki-seuran 1. varapuheenjohtaja

JESENÍKIEN VUORISTO – HISTORIAA JA LUONNON RAUHAA

Kuluneena talvena sai tv:n katsoja ihastella Tšekin vuoristomaisemia miltei kyllästymiseen asti kannustaessaan omia ja ystävyysmaan hiihtäjiä yhä vain parempiin suorituksiin. Liberecin Hiihdon maailmanmestaruuskisoja katsellessa saattoi katsojalta kuitenkin päästä unohtumaan, että maasta löytyy myös muita lumoavia vuoristoalueita, kuten jylhät ja hämmästyttävän koskemattomina säilyneet Jeseníky-vuoret.



Luonnonkaunis vuoristoalue rajaseudulla

Jesenikeiksi kutsutaan kahden ylängön muodostamaa aluetta Pohjois-Määrissä ja Sleesiassa Tšekin tasavallan koilliskolkassa Puolan rajan tuntumassa. Karkea Jeseník (Hrubý Jeseník) on 30 km:n mittainen, pohjois-eteläsuunnassa kulkeva vuorijono, jossa sijaitsee alueen korkein vuorenhuippu, 1491 metriä korkea Praděd (Esi-isä). Matala Jeseník (Nízký Jeseník) taas ulottuu itä-länsisuunnassa Slovakian rajamaaston tuntumaan.

Kasvillisuudeltaan rikkailla Jeseníkeillä sijaitsee mm. vuonna 1969 perustettu luonnonsuojelualue, jonka 744 km²:sta yli 80 % on metsää. Alueella vallitsevaa erämaan tuntua eivät vuosisatojen kuluessa ole onnistuneet hävittämään sen enempää lukuisat matkailijat kuin kullankaivajat tai veriset sodatkaan.

Sleesian sotaisa menneisyys

Maantieteellisesti Jeseníkit kuuluvat Sleesiaan, joka on Puolan, Tšekin ja Saksan alueella sijaitseva historiallinen maakunta. Niin hallinnollisesti kuin maantieteellisestikin

Jesenikit ovat aina olleet tiiviissä yhteydessä Puolaan, mikä näkyy yhä edelleen vuoristoteiden varsien lumoavassa puuarkkitehtuurissa.

Sleesian väestö on perinteisesti ollut kaksikielistä, ja siten myös kahden kansan, saksalaisten ja puolalaisten puristuksessa. Sleesian oma kieli, puolasta vaikutteita saanut slaavilainen murre, ns. vesipuola (Wasserpölnisch) jäi pahasti jälkeen puolan kehityksestä, eikä koskaan muotoutunut kirjakieleksi. Vielä maailmansotien välisenä aikana sitä puhuttiin yleisesti maaseudulla, mutta kansalliselta identiteetiltään Sleesian väestö oli saksalaista, ja saksa oli myös alueen virallisissa yhteyksissä käytetty kieli. Toiseen maailmansotaan asti myös nykyisen Tšekin puolen Sleesian väestö oli yksinomaan saksalaista, ja nykyinen tšekki väestö muutti Jeseníkeille vasta sodanjälkeisten poliittisten murrosten myötä.

Jeseníkien alue on läpi historiansa ollut valtataistelujen ja poliittisten intressien välikappale. Alueen asuttaminen alkoi 1100-luvun lopulla, ja huipentui 1200-luvun alussa Böömin kuninkaan **Otakar II:n** hallituskaudella, jolloin lähinnä Saksin ja Sleesian saksankielinen väestö määrättiin muuttamaan metsäisille vuoristoseuduille. 1200-luvulla löytyneet runsaat kulta-, rautamalmi- ja hopeaesiintymät synnyttivät mahtavien aatelissukujen väliset valtataistelut, joiden seurauksena alue

päätyi useiksi vuosisadoiksi puolalaisten Wrocławin piispojen hallintaan.

Historiansa aikana Jeseníkejä ovat koetelleet myös lukuisat sodat. 1400-luvun katolisten ja protestanttien välisten veristen uskonsotien, hussilaissotien, aikana alue joutui repivien uskonnollisten ristiriitojen keskiöön. Katolisten piispojen hallinnoimilla Jeseníkeillä useat sen mahtavista aatelissuvuista asettuivat tukemaan uskonpuhdistusta kannattavia hussilaisia, joiden sotajoukoille avattiin jopa tärkeiden hallinnollisten keskusten kaupunginporteja. Saman vuosisadan lopulla taas böömiläis-unkarilainen sota aiheutti alueella suurta tuhoa, jonka viimeisteli 1600-luvulla riehunut 30-vuotinen sota. Tällöin Jeseníkejä hävittämässä olivat Ruotsin joukoissa myös supisuomalaiset hakkapeliitat.

Eielämäollutongelmatontaedes 1900-luvulla. Saksankielisen väestönsä vuoksi alue liitettiin Münchenin sopimuksessa vuonna 1938 Saksaan, minne koko väestö lopulta karkotettiin vihollisen liittolaisina toisen maailmansodan jälkeen.

Kultakaivoksia, kylpylöitä ja talviurheilua

Ei Jeseníkien menneisyys silti ole pelkkiä sotia ja valtataisteluita. Kaivos- ja kylpylätoiminta ovat tuoneet sinne myös vaurautta ja kansainvälisiä vaikutteita. Rikkaat luonnonvarat vaikuttivat etenkin Zlaté Horyn (Kultaiset Vuoret) viehättävän kaivoskaupungin kehittymiseen yhdeksi Jeseníkien alueen merkittävimmistä taloudellisista ja hallinnollisista keskuksista. Vaikka kaivostoiminta Zlaté Horyn kaivoksissa virallisesti lakkautettiin vuonna 1993, on siellä silti edelleen geologista toimintaa, ja toiveet kaivosten avaamiseksi uudelleen ovat paikallisen väestön keskuudessa korkealla.

Jeseníkien alueen kylpylätoiminnan kehittymiseen vaikutti puolestaan etenkin sieltä kotoisin ollut **Vincent Priessnitz** (1799 – 1851), joka hoiti hengitysteiden, liikuntaelinten ja hermoston sairauksia viileillä lähteillä, työnteon aiheuttamalla terveellä rasituksella ja raittiilla ilmalla. Priessnitzin menetelmillä toimivia kylpylöitä oli alueella useita ja Euroopan valtaeliitin suosiossa oli mm. yllä mainitun Zlaté Horyn kylpylä.

Kaivos- ja kylpylätoiminnan lisäksi Jeseníkien alueella kukoisti myös rikas käsityöperinne, ja esimerkiksi puun kaiverrus toi leivän monelle paikalliselle perheelle.

Jeseníkien vuoristoalueen hallinnollinen keskus on 12 510 asukkaan kaupunki Jeseník. Se syntyi 1200-luvulla Määrin ja Puolan välisen kauppateen varteen, ja on vuosisatojen kuluessa



niittänyt mainetta kulta- ja marmorikaivoksillaan, damastin valmistuksella ja Vincent Priessnitzin hoitoja tarjoavalla kylpylällään. Nykyisin se tunnetaan läheisen Praděd-vuorenhuipun ansiosta yhtenä alueen talviurheilukeskuksista.

Aitoa tunnelmaa ja elämyksiä omatoimimatkoille

Jeseníkien alue on ihastuttavan koskemattomalta tuntuva rauhallinen saareke kaukana metelistä ja suurkaupunkien hyörinästä. Sen huikaisevat vuoristomaisemat tarjoavat silmänruokaa ja ulkoilumahdollisuuksia niin talvella kuin kesälläkin, ja reippailun lomassa voi käydä tutustumassa alueen menneisyyteen vaikkapa useiden kullanhuuhtonon maailmanmestaruuskisojen pitopaikassa Zlatorudné Mlýnin kultakylässä, missä voi omin käsin huuhtoa kultaa osaavan oppaan valvonnassa. Majoittua voi esimerkiksi joka kylästä löytyviin viehättäviin vuoristohotelleihin ja samalla nauttia sleesialaisesta ystävällisestä vieraanvaraisuudesta. Sanakirjoja vain on syytä pakata matkalaukkuun useampia – englantia puhuu matkailukohteissakin vain harva ja ruokalistojen kielet ovat tšekin lisäksi puola ja saksa.

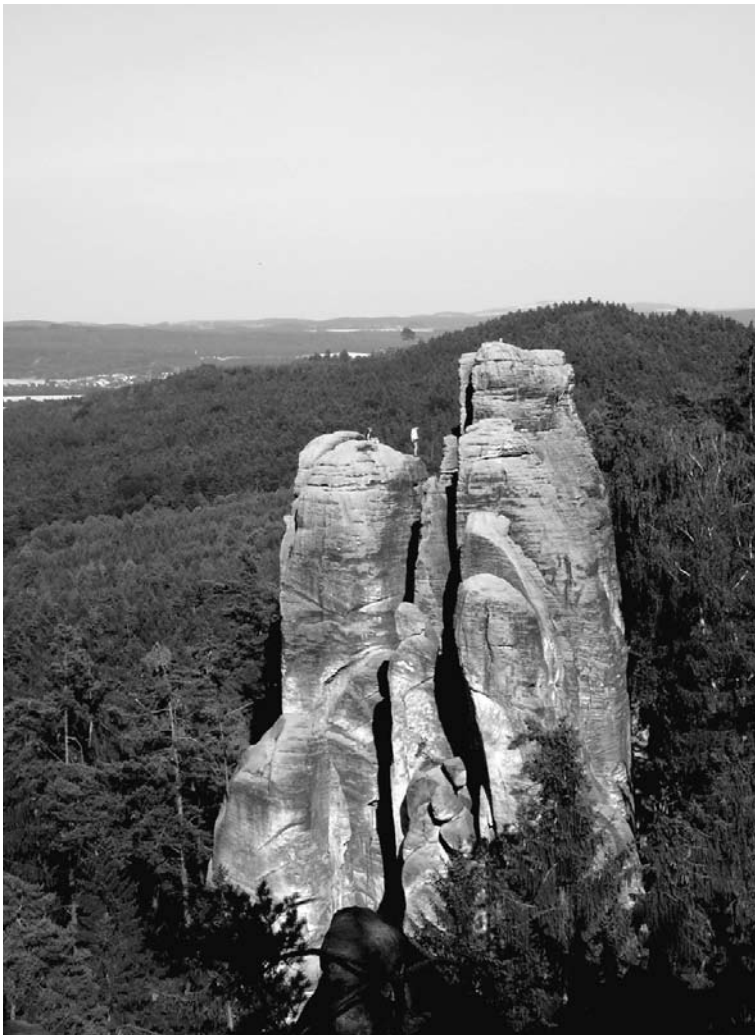
Ennakkoluulotonseikkailumieli kuitenkin kannattaa. Jeseníkit tarjoavat Tšekin tasavaltaan aivan toisenlaisen näkökulman kuin Prahan turistihulina tai tunnetumpien käyntikohteiden liukuhihnamaiset matkailupalvelut. Jeseníkeillä matkailija voi haukata palasen aitoa ja koskemattomaa Keski-Eurooppaa ja palata lomansa jälkeen kotiin mukanaan repullinen uusia kokemuksia. Eikä haitaksi ole maan terveellisemmäksi mainostettu ilmastokaan – vuorten rinteillä kun iloiset illat kyläkuppilassa eivät seuraavana aamuna tunnu missään!

Sirpa Seppälä

TŠEKKILÄISIÄ KULTTUURIAARTEITA:

JIČÍN YHDISTÄÄ HISTORIAN, LUONNON JA SADUT

Yksi Tšekin tasavallan historiallisista helmistä löytyy Pohjois-Böömistä. Jičínin kaupunki ihastuttaa vanhalla keskustallaan ja häkellyttää lähellä sijaitsevalla upealla luonnonpuistolla. Jičín tunnetaan myös piirroshahmo Rumcajsin (suomeksi Rosvo-Rudolf) kotikaupunkina.



Český rajssa maisemat huimaavat. Huomaa kallion huipulla seisovat kiipeilijät!

Jičínin kaupungin juuret ovat pitkät. Ne löytyvät jo keskiajan hämäristä 1100-luvulta. Vaiheikas historia näkyy arkkitehtuurissa. Kaupungin sydän rakentuu neliskulmaisen keskusaukion ja sitä ympäröivien renessanssi- ja barokkipalatsien ympärille. Historiallinen keskusta on erittäin hyvin säilynyt – toisaalta sitä on upeasti entisöity. Keskusta on nykyisin myös suojeltu. Kaupungin siluettia hallitsee keskiaikainen torni Valdická brána, jonka 50 metrin korkeudessa sijaitsevalle näköalatasanteelle pääsee kipuamaan muutaman kruunun pääsymaksua vastaan. Jičínin kukoistuskauti ajoittui erityisesti 1600-luvulle, jolloin kaupunkia hallitsi sotapäällikkö Albrecht von Wallenstein. Hänet muistetaan erityisesti 30-vuotisen sodan legendaarisena hahmona, joka taisteli myös Ruotsin kuningasta Kustaa II Aadolfia vastaan.

Luonto sykähdyttää

Jičínin keskustasta kulkee muutaman kerran päivässä bussi läheiseen Český rájn (englanniksi: Bohemian paradise) luonnonpuistoon. Sen tunnetuimmat nähtävyydet ovat uljaat hiekkakivikalliot ja niiden väliin jäävät kapeat käytävät. Vuosimiljoonien aikana muovautuneet huiput kohoavat paikoin lähes pystysuoraan 60 metrin korkeuteen. Kalliot ovat kesäisin erityisesti kiipeilijöiden suosiossa.



Jičínin keskusaukiota vartioi
Valdická Brána -torni.

Luonnonpuistossa kiertelee vaativuudeltaan useita eritasoisia patikkapolkuja, ja alueen eläimistö ja kasvisto on rikas. Tuliperäiseltä alueelta on löytynyt myös jalokiviä. Useimpien kivimuodostelmien huipulle kipuaa tavallinenkin matkaja, ja maisemat ylhäällä ovat upeat. Jyrkimpiin nousuihin ei kuitenkaan ole asiaa korkokengillä tai lastenvaunuilla. Alue julistettiin suojelualueeksi 1955.

Český rajn alueella on myös lukuisia linnoja ja linnanraunioita, jotka saavat ainakin historianharrastajan veden kielelle. Tunnetuimmat ovat Kost, Trosky ja Valdštejn. Varsinkin Troskyn kahdella kukkulalla kohoavat kuvaukselliset rauniot kuuluvat Tšekin tasavallan suosituimpiin nähtävyyksiin.



Monille suomalaisillekin tuttu Rumcajs on kaupungin tunnetuin hahmo.

Jičín on satujen kaupunki

Jičín on melko pieni kaupunki, ja koska keskustassa on vain kaksi isompaa hotellia (Hotel Jičín ja Hotel Paříž), etukäteisvaraus ainakin sesonkiaikana on suositeltava. Hosteleita löytyy lisäksi muutamia.

Kesäisin tungosta aiheuttaa Český rajhin matkaavien tšekkiperheiden lisäksi Jičínin satufestivaali. Jičín mainostaa itseään sloganilla *Město pohádky* (satujen kaupunki). Kaupungin tunnetuin satuhahmo on **Václav Čtvrtekin** luoma sympaattinen metsäkonna Rumcajs (Rosvo-Rudolf).

Tv-sarjaa esitettiin aikoinaan myös Suomen television lastenaamuissa 1980-luvulla. Piirrosankari harrasti hirtehistä huumoria **Jukka Virtasen** äänellä. Sarjan alkuperäinen nimi on *O loupežníku Rumcajsovi*, ja sitä tehtiin Tšekkoslovakiassa vuosina 1971–1983.

Teksti ja kuvat: Juha Ojanen

Lisätietoa:

- Jičínin kaupungin verkkosivut <http://www.mujicin.cz/>
- Historian ystäville nähtävää: <http://www.i-jicin.com/en/pamatky.htm>
- Český rajn viralliset sivut: <http://www.cesky-raj.info/en/>

MUISTOKÄYNTI ROŽNOV POD RADHOŠTĚMISSA

Suuri tšekkijuoksija Emil Zátopek elää edelleen tšekien sydämissä. Tuntematon kanssamatkustajakin innostuu kielivaikeuksista piittaamatta puhumaan, kun selviää, että olen Suomesta ja nähnyt Emilin satumaiset kolme olympiakultaa vuonna 1952. Näin tapahtui hotelliaamiaisella Prahassa ja Pendolinossa matkalla Olomouciin.



Emil Zátopekin hautapaikka

Olomoucista on matkaa vajaat sata kilometriä Beskidien vuoriston eteläjuurella sijaitsevaan Rožnov pod Radhoštěmiin. Sen mielenkiintoisin nähtävyys on Keski-Euroopan vanhin ja laajin Valachin ulkomuseo. Museon apulaisjohtaja **Radek Vlk** innostuu kertomaan koko museon toiminnasta, kun kuulee kävijän olevan Zátopek-fani ja käyneen paikalla edellisen kerran vuonna 1977.

Museoaluetta on kehitetty viime vuosina valtavasti. Radek Vlk osoittaa suurta paikoitusalueita. Kävijämäärä on tavallisesti 500–1000 henkeä päivässä, mutta juuri pidetyillä leivontapäivillä oli peräti 10.000 ihmistä. Hän kertoo vuoteen 2010 saakka ulottuvasta suuresta kehitysprojektista, jonka suurin yksittäinen tukija on Norja. Kolme miljoonaa euroa on varattu erilaisiin kohteisiin.



Mutta palataanpa **Emil Zátopekiin!** Paikoitusalueelta eteenpäin on portti, ja suoraan edessä sijaitsee 1600-luvulla rakennettu Pyhän Annan kirkko. Sen ympärillä on alueen merkkihenkilöiden hautausmaa, **Valachin** Pantheon. Heti sisäänkäynnistä vasemmalla on Emilin hautakivi tai oikeastaan kivet. Pystyssä on vaalea kivi, johon on kaiverrettu ”Zátopek juoksemassa hänelle ominaisella tyylillään”. Alla on nimi sekä syntymä- ja kuolinaika, alinna Emilin nimikirjoitus. Tämän paaden edessä on samanlainen vaalea pienempi kivi, jossa ovat olympiarenkaat.

Molemmiin puolin on tuoreita kukkia. Kuulen, että **Dana**, Emilin leski on käynyt päivällä haudalla. Muillakin haudoilla on kukkia. Hautoja on tällä hetkellä kolmisenkymmentä, yksi on vuoden 1972 olympiavoittajan ja maailmanennätysmiehen, kiekonheittäjä **Ludvík Daněkin** hauta heti portin oikealla puolella. Kaupungissa järjestetään vuosittain Zátopekin muistokilpailu, joka puolimaratonin mittaisena alkaa Emilin syntymäkodista Kopřivnicesta ja päättyy tänne haudalle.

Muistelimme yhdessä Emil Zátopekia. Kerroin, että

tapasin hänet viimeksi keväällä 1997 Suomi–Tšekki-seuran järjestämällä matkalla Prahassa hotellissa, jonne **Pirkko Järvinen** oli kutsunut pariskunnan. Silloin oli vielä tarkoitus, että pariskunta olisi tullut Helsingin stadionille ja Turkuun **Paavo Nurmen** syntymän 100-vuotisjuhliin, mutta Emil ei enää jaksanut matkustaa.

Museoalueella on jo hiljaista, kun lähdemme ulos portista tulkkini **Josef Krchin** kanssa. Muistot vaeltavat eteenpäin siitä, kun Emil Zátopek juoksi stadionillamme **Viljo Heinon** kanssa vuonna 1947. Suurin hetki oli tietenkin olympiakisat ja kolme kultaa vuonna 1952.

Mietin paikalle mahdollisesti odotettavissa tulevia turistitulvia. Juuri nyt tuntuisi ehkä paremmalta, että tällainen museo saisi olla suuren turistivaelluksen jaloista sivussa. Todellisuus kuitenkin tavoittelee turistivirtoja myös Prahän ulkopuolelle ja erikoisesti Määrin alueelle.

Oli suuri elämys käydä juuri nyt hiljaisuutta huokuvalla Emil Zátopekin haudalla!

Matti Leikas

KANSALAINEN HAVEL – KAKSITUNTINEN PRESIDENTIN KANSSA

Helsingissä 20. – 25.1.2009 järjestetyillä DocPoint- dokumenttielokuvafestivaaleilla oli tällä kertaa poikkeuksellisen kiinnostavaa nähtävää. Totuus ja Muutos- teemoihin keskittyneillä festivaaleilla nähtiin vuonna 2007 valmistunut dokumentti, Tšekin tasavallan entisen presidentin Václav Havelin elämää kulissien takana kuvaava ”Občan Havel” (Kansalainen Havel).

Kansalainen Havelin tie laborantista presidentiksi

Václav Havel syntyi 5.10.1936 Prahassa vauraaseen liikemiesperheeseen. Poliittisista syistä ei taiteellisesti lahjakasta ja älyllisesti suuntautunutta nuorta miestä hyväksytty humanistisen alan korkeakouluihin, ja hän opiskelikin ensin kemian alan laborantiksi ja vietti myöhemmin pari vuotta sittemmin keskeytyneiden taloustieteen opintojen parissa. 1960-luvulla tie vei teatteriin ensin prahalaisten teatterien Divadlo ABC:n ja *Divadlo na Zábřehu* näyttämöapulaiseksi

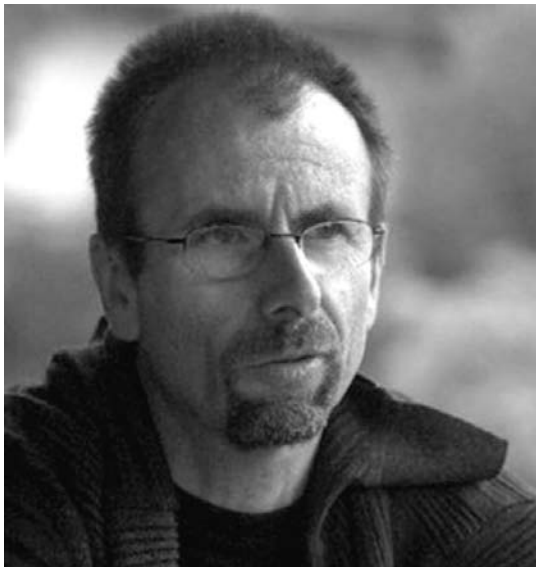
sekä dramaturgian kirjukurssiopintojen myötä nykyisin tunnustetuksi ja arvostetuksi näytelmäkirjailijaksi.

1970- ja -80-lukujen normalisoinnin aikakaudella Havel oli tunnettu toisinajattelija, jonka aloitteesta perustettiin mm. Helsingin vuoden 1975 ETY-kokouksen päätösasiakirjojen noudattamista vaativa *Charta 77* (Peruskirja 77) – kansalaisliike. Poliittisia vallanpitäjiä kritisoivien mielipiteidensä vuoksi hän oli useita kertoja vankilassa. Vuoden 1989 Samettivallankumouksen aikana Havelista tuli muutoksen symboli ja vallankumouksen johtohahmo, joka valittiin 29.12.1989 ja uudelleen 5.7.1990 Tšekkoslovakian presidentiksi. Maan jakauduttua Tšekin ja Slovakian tasavalloiksi 1.1.1993 jatkoi Havel Tšekin tasavallan presidenttinä vuoteen 2003 asti.

Presidentin elämää presidentin seurassa

Tätä uskomatonta elämäntarinaa elokuvaohjaaja Pavel Koutecký (1956 – 2006) tallensi 13 vuoden ajan jälkipolvien nähtäväksi. Materiaalien pohjalta valmistunut elokuva sai ensi-iltansa 31.1.2008 Prahassa *Slovanský Dům*- elokuvateatterissa. Kahden ja puolen kuukauden kuluttua sen oli nähnyt 100.000 katsojaa, mikä on dokumenttielokuvalle kerrassaan ällistyttävä saavutus. Kyseisen elokuvan kohdalla se ei kuitenkaan ole mikään ihmetyksen aihe. Niin kiinnostavaa, lämminhenkistä ja





*Elokuvaohjaaja ja dokumentintekijä
Pavel Koudecký*

elämänmakuista draamaa saadaan harvoin aikaiseksi edes fiktion keinoin.

Koudeckýn elokuva lähtee liikkeelle ensimmäisistä presidentinvaaleista, ja seuraa Kansalainen Havelin hurjaa elämänmuutosta bohemista, villapaidoissa viihtyvistä teatterintekijästä frakkiin hiukan vastentahtoisesti sulloutuvaksi kansainvälisen politiikan keskipisteeksi. Sympaattisella tavalla miltei yhdeksi elokuvan henkilöahmoista muuttuva kamera tallentaa niin tuoreen presidentin vaatehuolet kuin Havelin ja hänen ensimmäisen puolisonsa **Olga Havlován** harvat kotoiset vapaa-ajanhetket kesäaunolla koirien kanssa leikkiessä. Dokumentin alkupuolella presidenttipari juttelee kameralle melkein päin perhetutulleen, ja katsojalle tulee harvinaisen intiimi tunne kyläilystä läheisten ystävien luona.

Kolmentoista vuoden kuluessa muuttuvat kuitenkin sekä presidentin elämä että persoona, samoin muuttuu dokumentin sävy. Mitä enemmän Václav Havel tottuu valtionpäämiehen rooliinsa, sitä etäisemmäksi muuttuu myös suhde kameralle ja katsojaan. Elokuvan myötä katsoja elää mukana Olga Havlován kuoleman mukanaan tuomissa yksityisissä ja valtiollisissa muutoksissa ja näkee samalla julkisen roolin omaksumisen vaikutukset presidentin persoonassa. Uuden avioliiton solmiminen välitetään kamerallekin jo lähinnä ilmoitusluontoisesti, ja katsojan suhde presidentin toiseen puolisoon, julkisuuden hyvin hallitsevaan ja edustavaan näyttelijättäreeseen **Dagmar Havlován** (os. **Veškrnová**) jää huomattavasti ensimmäistä puolisoa etäisemmäksi ja

muodollisemmaksi. Kansalainen Havelista on tullut Presidentti Havel – ja katsoja havaitsee sen.

Yhteiskuntahistoriaa pikakelauksena

Presidentin henkilöahmon lisäksi elokuva tallentaa herkästi ja osuvasti 1990-lukua ja tšekkiläisen yhteiskunnan muutosta kodikkaasta, optimistisesta ja oppimishalua pursuavasta aloittelevasta demokratiasta kypsäksi ja julkisen käyttäytymisen hallitsevaksi täysiveriseksi eurooppalaiseksi kansakunnaksi.

Dokumentissa vilahtelevat kansainvälisen politiikan kärkinimet kotimaahan pitkän tauon jälkeen vierailulle saapuvasta Yhdysvaltain tšekkiläissyntyisestä ulkoministeristä **Madeleine Albrightista** presidentti **Bill Clintoniin**. Oivaltavasti kamera tallentaa sekä vieraiden että isäntien elämää vierailujen aikana. Samoin nähdään tšekkiläisen sisäpolitiikan värikkäät käänteet puolueiden välisine poliittisine ja henkilökohtaisine ristiriitoineen, mm. herkullisissa suurten puolueiden johtajien välisissä neuvotteluissa. Tšekin verbaalisuudeltaan värikylläisen EU-puheenjohtajuuskauden aikana on katsojasta erityisen nautittavaa seurata 1990-luvun vielä nykyistään värikkäämmän poliittisen johdon edesottamuksia, kuten vaikkapa Becherovka-pulloa jatkuvasti mukanaan kanniskelevaa kärkeväkielistä entistä sosiaalidemokraattista pääministeriä **Miloš Zeman**ia.

Suuren osan dokumentin kuvaamasta ajasta Tšekin tasavallassa viettäneelle artikkelin kirjoittajalle onkin ehkä koko dokumentin nautittavin osa juuri tuo poliittisen, kulttuuri- ja tapahistorian nopea kavalkadi valkokankaalla. Päälimmäiseksi tunteeksi dokumentista jääkin lähinnä suloisenhaikea nostalgia: tällaista se oli, mutta tällaiseksi se ei enää koskaan palaa! Siksi elokuvan tekijöille, kesken projektia tapaturmaisesti kuolleelle Pavel Koudeckýlle, hänen työtään jatkaneelle **Miroslav Janekille** (s. 1954) sekä tuotannosta vastanneelle ja DocPoint- festivaaleilla mukana olleelle **Jarmila Polákovalle** tiimeineen onkin ilmaistava syvä ihailu ja kunnioitus. Kiitos tästä elokuvasta! Kiitos siitä, että dokumenttinne myötä myös Samettivallankumouksen jälkeen syntynyt sukupolvi pääsee näkemään pienen välähdyksen sitä todellisuutta, mistä vanhemmat ja opettajat heille turhaan yrittävät sanoin kertoa!

Sirpa Seppälä

KYMMENEN SYYTÄ, MIKSI TŠEKIN HALLITUS SAI EPÄLUOTTAMUSLAUSEEN

Keskiviikkona 25.3.2009 Mirek Topolánekin johtama konservatiivisen kansalaisdemokraattisen puolueen (ODS), kristillisdemokraattisen kansanpuolueen (KDU-ČLS) ja vihreiden (SZ) hallituskoalitio kärsi tappion Tšekin parlamentin alahuoneessa luottamuslauseäänestyksessä äänin 96 – 101. Kaksi kapinoivaa ODS:n parlamentaarikkoa äänesti hallitustaan vastaan, samoin kaksi vihreää sosiaalidemokraattien (ČSSD) ja kommunistien (KSČM) rinnalla. Myös kaksi sosiaalidemokraattista loikkaria äänesti hallituksen puolesta yhden pidättäytyessä ja kaksi oli äänestyksestä poissa.

Parlamentin alahuone eli edustajainhuone *Poslanecká sněmovna* on 200 jäsenellään meidän eduskuntamme kokoinen. PS on brittiläiseen tapaan poliittisesti tärkeämpi kuin ylähuone, 81-jäseninen senaatti, joka tosin sekään ei ole vailla vaikutusvaltaa. Topolánek'in kabinetti syntyi vaivoin pitkän poliittisen pattitilanteen jälkeen. Ilman kahden sosiaalidemokraatin loikkausta opposition riveistä hallitus ei olisi alun perinkään saanut luottamuslausetta. Tässä yhteydessä viitattiin tarvittavien äänten ostamiseen eli korruptioon. Kiitos näiden loikkareiden tuen hallitus sai läpi tiettyjä uudistuksia, ennen kaikkea terveydenhuollossa, sosiaalipolitiikassa ja verotuksessa. Kun jotkut hallituspuolueen kansanedustajat irtautuivat ryhmästään, hallituksella ei ollut enää enempää voimaa toteuttaakseen hallitusohjelmaansa. Kaiken lisäksi presidentti **Václav Klaus** erosi puolueestaan ODS:stä ja puolueensa kunniapuheenjohtajuudesta. Hän veti muutamia muita Eurooppa-kielteisiä konservatiiveja mukanaan uuteen Vapaiden kansalaisten puolueeseen (SSO). Klausin mielestä EU muistuttaa entistä Neuvostoliittoa.

Topolánek'in hallitus ajoi myös läpi hinnalla millä hyvänsä USA:n ohjuspuolustusjärjestelmän laajentamiseen kuuluneen tutka-aseman perustamista Tšekkiin vähän Prahasta lounaaseen Brdyn alueelle, vaikka noin 70 prosenttia tšekeistä näyttää vastustavan sitä. Ulkoministeri **Karel Schwarzenberg** ja hänen silloinen amerikkalainen kollegansa **Condoleezza Rice** ehtivät allekirjoittaa asiaa koskevan sopimuksen menneenä vuonna. Pääministeri Topolánek on tähdentänyt tutka-aseman merkitystä puolustuksessa Venäjää vastaan, aivan kuten venäläiset väittävätkin, mutta vastakkaiselta kannalta. Pääministerin mielestä se lisää Tšekin turvallisuutta.

Barack Obaman tultua USA:n uudeksi presidentiksi ja **Hillary Clintonin** uudeksi ulkoministeriksi USA on ilmoittanut harkitsevansa koko ohjuspuolustusjärjestelmän kustannuksia

ja mielekkyyttä uudelleen. Obama on pikemminkin vihjannut Venäjän johtajille luopuvansa koko hankkeesta, jos Venäjä puolestaan painostaa Iranin luopumaan ydinaseohjelmastaan. Niinpä Topolánek veti koko tutka-asemaa koskevan hallituksen esityksen alahuoneesta juuri ennen tappiotaan luottamuslauseäänestyksessä. ODS:n hallitsema senaatti on tosin jo hyväksynyt esityksen, mutta äskeisissä senaatin täytevaaleissa, joissa 27 senaattoria valittiin, ODS kärsi murskatappion ja oppositiopuolue ČSSD vastaavasti sai huomattavan vaalivoiton. Tosin vaalivoitto ei varmaankaan ”seisauttanut kenenkään veriä”, koska täytevaalien tulokset olivat merkitykseltään vain suuntaa-antavia. Praha lukuun ottamatta kaikki uudet senaattorit olivat sosiaalidemokraatteja, eikä hallituspuolue Vihreät saanut lainkaan senaattoreita.

Hallitus on sotkeutunut skandaaleihin, jotka se on yrittänyt lakaista maton alle. Huomattavin niistä oli kansanpuoluelaiseen varapääministeri **Jiří Čunek**in kohdistuneet korruptioepäilyt. Hänet vapautettiin rangaistuksista vain siksi, että valtion korkein oikeusviranomainen **Renata Vesecká** puuttui asiaan. Valtion oikeusviranomainen käyttäytyi monen mielestä kuin mafioso. Hänet heitettiin kuitenkin puolueen puheenjohtajan asemasta yli laidan, ja pääministeri Topolánek'in oli pakko erottaa hänet hallituksesta.

Lisää syitä

Äänestys hallituksen luottamuksesta käynnistyi sosiaalidemokraattisen luopion **Petr Wolf**in tapauksesta. Kesällä 2008 hän erosi ČSSD:stä ja äänesti hallituskoalition puolesta. Sittemmin ilmeni, että hän oli käyttänyt väärin noin viiden miljoonan kruunun edestä valtion tukiaisia. Pääministeri Topolánek kutsui hänen avukseen Tšekin televisiossa työskentelevän ystävänsä **Marek Dalík**in, joka yritti estää

Wolfin tapaukseen liittyvän aineiston käsittelyä tv:ssä. Asiaan puuttui myös Olomoucin ylin syyttäjä **Hojovcová**, joka käski vaikenemaan asiasta. Jo ennen tätä tehtävästään vapautettiin valtion edustaja **Adam Bašný**, joka arvosteli Tšekin oikeuslaitoksessa vallitsevaa tilaa. Vihreät vaativat pääsyyttäjä Veseckán erottamista.

Hallitus oli valmistellut tulo- ja menoarvion, joka perustui 4,8 prosentin talouskasvuun. Nytemmin se ennustaa jo kahden prosentin taantumaa. Jo viime vuonna hallitus piti Tšekin talouskriisiä hälyttävänä. Monen talousammattilaisen mielestä hallitus hidasteli toimenpiteisiin ryhtymistä taantumaa välttämiseksi. Monien mielestä se suorastaan nukkui ohi optimaalisimman ajan käynnistääkseen vastatoimet. Se kieltäytyi esimerkiksi vanhojen autojen muuttamisesta rautaromuksi, mikä on lisännyt autokauppaa Saksassa.

Topolánekkin hallitus sääti säännölliset maksut kaikista terveyspalveluista, kuten lääkärissä käynnistä, ambulanssikuljetuksista, sairaalassa olosta ja resepteistä. Kaikkien kansalaisten pitää maksaa uusien säädösten mukaan. Epäsuosittu terveysministeri **Tomáš Julínek** ajoi nämä päätökset läpi. Hänen itsepäinensä pitäytymisensä terveyspalvelumaksuissa vei häneltä ministerintuolin.

Hallitus uusi myös joukon sosiaalisia tulonsiirtoja, mikä merkitsi vähemmän rahaa perheille ja lapsille: perhe- ja lapsilisät heikentyivät. Äitiysloma lyheni kolmanneksella ja korvaukset kolmelta ensimmäiseltä sairauspäivältä lakkautettiin. Talouskriisin seurauksena työttömyys kasvoi jyrkästi: kahden ensimmäisen kuukauden aikana noin 80 000 ihmistä menetti työnsä. Hallitus kieltäytyi hyväksymästä uutta arpajaislakia, joka olisi rajoittanut kasinojen, uhkapeliluolien ja peliautomaattien määrää. Pelkästään Praha 1:ssä eli siis Hradčany, Malá Strana, Staré ja Nové Město (Vanhan ja Uuden kaupungin) alueella niitä on yhtä paljon kuin Saksassa ja Ranskassa yhteensä. Valtiovarainministeriö päinvastoin salli veikkauksen internetissä. Näin niihin liittyi 10 miljoonaa peluria.

ODS:n kannatusta on tšekkiläisten arvostelijoiden mukaan syönyt merkittävästi puolueen puheenjohtajan ja pääministerin Mirek Topolánekkin oma käytös. Heidän mielestään tämä ilmaisee itseään karkeasti ja elehtii parlamentissa sopimattomasti. Lähtiessään laskettelulomalle poikansa kanssa Alpeille hän käytti hallituksen lentokonetta ja ajoi tennistä

pelaamaan Brnoon 200 kilometrin tuntinopeudella. Lomalle Sardiniaan hän lensi J&T-yhtiön yksityisellä lentokoneella.

Nämä ovat melko raskaita syytöksiä. Tällaisia ei Suomessa juuri kuule tai näe. Suomessa pääministeri **Matti Vanhasen** naisjutuille lähinnä naureskellaan, muuten taloudelliseen ja poliittiseen eliittiin kuuluvat saavat olla meillä melko rauhassa. Kesti kauan, ennen kuin esimerkiksi Fortumin toimitusjohtaja **Mikael Lilius** ja hallituksen puheenjohtaja **Peter Fagerlös** erosivat ehdittyään sitä ennen täyttää taskunsa ainakin yhtä tehokkaasti kuin monet tšekkiläiset virkaveljensä vastaavissa asemissa. Silti heitä kiiteltiin tehokkaina johtajina, jotka olivat panneet asiat Fortumissa kuntoon.

Suomalaiseen taloudelliseen ja poliittiseen eliittiin kuuluvat saavat harvoin mediasta silmilleen sellaisia täyslaidallisia kuin heidän tšekkiläiset kollegansa omassa maassaan.

Kuitenkin sekä Tšekin että EU:n kannalta Topolánekkin hallituksen epäluottamuslause tuli mahdollisimman hankalaan aikaan. Tšekki on EU:n puheenjohtajamaana kerta kaikkiaan epäkiitollisessa tilanteessa, kun yleismaailmallinen talouslaman tunkee sisään ovista ja ikkunoista. EU:n puheenjohtajana se on amerikkalaista termiä käyttäen ”rampa ankka”. Kuitenkin juuri EU:n ja USA:n Prahassa pidettävässä huippukokouksessa 5.4.2009 pitäisi kyetä tekemään tärkeitä päätöksiä.

Tšekki on pieni maa, kuten Suomi. Sillä on ollut epäilemättä myös todella huonoa onnea joutua näin onnettoman aikana EU:n puheenjohtajaksi. Presidentti

Václav Klaus suostuu allekirjoittamaan EU:n Lissabonin sopimuksen vain, jos ei enää muutakaan voi, mikäli Irlantikin saadaan uudestaan äänestämään Lissabonin sopimuksen puolesta. Topolánek ja hänen hallituksensa olisivat EU-myönteisiä, mutta nyt heiltä on viety legitimitetti. Vaikka Tšekin hallitus pysyisikin virassaan kesäkuun loppuun 2009 saakka, jolloin Tšekki luovuttaa puheenjohtajuuden Ruotsille, ja kuten opposition sosiaalidemokraatit ovat luvanneet sen saavan jatkaa siihen saakka, puheenjohtajamaan hallitus on kuitenkin menettänyt suuren osan uskottavuuttaan. Näin se ei voi, vaikka haluaisikin, johtaa EU:n yhteisiä toimia talouslaman torjumiseksi. Näin EU:n johdossa on osittainen valtatyhjiö, vaikka vain väliaikainenkin. Tyhjiö yleensä täytetään heti. Kaikkein luultavimmin sen tekevät EU:n suuret maat Saksa, Ranska ja Britannia, ja puheenjohtajamaa ajetaan loppukuukausiin sivuraiteelle.

Heikki Larmola



Mirek Topolánek

MAALISKUUN IDUS TŠEKKILÄISESSÄ HISTORIASSA

Hitlerin marssista Prahaan 70 vuotta

Maaliskuussa 1939 tšekit ja slovakit joutuivat ensimmäisinä ei-saksalaisina uhrautumaan, jotta myös lännen suurvallat heräisivät tajuamaan Hitlerin vaarallisuuden. Itävallan liittäminen Saksaan vuotta aikaisemmin ei aiheuttanut mitään protesteja, koska mm. Britannian pääministeri Neville Chamberlain piti sitä ainoastaan saksalaisten kulkuna omalle takapihalleen. Anastuksillaan Saksa oli kuitenkin ollut uhkaavasti nousemassa Ranskaa ja Britannia mahtavammaksi valtakunnaksi Euroopassa.

Kaksi petosta, kaksi rikosta maaliskuun iduksena

Idus-päivä oli vanha roomalainen yleinen velkojen ja korkojen maksupäivä. Maalis-, touko-, heinä- ja lokakuussa se oli 15. päivä, muina kuukausina se oli 13. päivä. Julius Caesar murhattiin maaliskuun 15. vuonna 44 ennen ajanlaskumme alkua. Natsi-Saksan Wehrmacht marssi Prahaan ja miehitti Böömin ja Määrin maaliskuun 15. vuonna 1939 ajanlaskumme alun jälkeen vastoin antamia lupauksia. Kaksi petosta ja kaksi rikosta, kumpikin yrityksiä kääntää historian kulkua taaksepäin. Rooman ylimysten tasavalta oli jo käynyt vanhanaikaiseksi



Chamberlain ja Hitler sopivat Tšekkoslovakian kohtalosta.

johtaakseen kasvavaa imperiumia, mutta sen kannattajat murhasivat Caesarin, jotta heidän tasavaltansa olisi säilynyt. Ylimystasavallan aika oli kuitenkin ohitse. Kuten muuan historioitsija on huomauttanut, ”kaupunginvaltuustolla” (Rooman senaatti) ei voida enää johtaa mahtavaa moniaineksista valtakuntaa. Tosin sen todistamiseksi käytiin usean vuosikymmenen ajan verisiä taisteluita, ennen kuin rauha palasi ja varsinainen keisariaika alkoi.

Natsien atavistinen diktatuuri, joka perustui menneen ajan mytologioille, pyrki puolestaan 1933 vuotta myöhemmin maailmanherruuteen muinaisten roomalaisten tapaan. Saksalaisten marssi Prahaan oli vain sen esinäytös. Heidän herruuspyrkimystensä estämiseksi piti käydä kuusi pitkää vuotta totaalista sotaa, joka lopulta raunioitti Saksan. Caesarin murhaajien joukossa oli hänen entisiä alipäälliköitään ja ystäviään. **Hitler** puolestaan petti puoli vuotta aikaisemmin länsivalloille antamansa lupauksen olla liittämättä Tšekkoslovakiaa valtakuntaansa. Ranska tosin oli pettänyt liittolaisensa jo puoli vuotta aikaisemmin, kun se ei tullut liittolaisensa avuksi Saksan uhatessa tätä.

Musta syksy alkoi Münchenistä

Syyskuun 30. vuonna 1938, puoli vuotta ennen Wehrmachtin marssia Prahaan Britannia ja Ranska olivat solmineet Saksan ja Italian kanssa Münchenin sopimuksen: Sen nojalla Tšekkoslovakian piti luovuttaa Hitlerille kaikki ns. sudeettialueet pienen tasavallan rajoilta, joissa enemmistö oli saksankielisiä. Ranska oli ollut Tšekkoslovakian liittolainen jo 1920-luvulta lähtien, ja liitto nimenomaan Saksan ekspansion varalta oli uudistettu pariinkin kertaan. Tosi paikan tullen Ranska ja sen pääministeri Daladier eivät uskaltaneet vastustaa Saksaa ilman Britanniaa, jonka pääministeri Neville

Chamberlain oli valmis hyväksymään sopimuksen. Tämä oli vielä valmis kiristämään neuvotteluhuoneen ulkopuolelle jätettyä Tšekkoslovakian valtuuskuntaa hyväksymään sopimuksen väittämällä Britannian ja Ranskan muuten pitävän Tšekkoslovakiaa syyllisenä sotaan. Italian fasistidiktattori Benito Mussolini seurasi tyynesti sivusta ja allekirjoitti sopimuksen. Neuvostoliittoa ei neuvotteluihin ollut kutsuttu, vaikka sillä oli liittosopimus sekä Ranskan että Tšekkoslovakian kanssa Saksan hyökkäyksen varalta.

Tullessaan Münchenistä kotiin Chamberlain vielä heilutti riemuitseville vastaanottajilleen Lontoon lentokentällä paperia, jossa Hitler ilmoitti tyytyvänsä sudeettialueisiin. minkä hän oli vahvistanut allekirjoituksellaan, ja julisti: ”Rauha meidän ajallemme”. Britannian pääministeri tokaisikin, että miksi hänen pitäisi ryhtyä sotaan jonkin kaukaisen maan puolesta, jota hän ei edes oikein tunne. Chamberlain epäilemättä toivoi voivansa usuttaa Hitlerin Neuvostoliittoa vastaan, kuten **Stalin** arveli, jotta nämä kaksi voimakasta diktatuuria heikentäisivät keskinäisessä sodassaan toisiaan niin paljon, että Britannia voisi korjata hyödyt. Siksi Neuvostoliitto aikoi muutama kuukausi myöhemmin (23.8.1939) toimia samalla logiikalla, kun Hitler lähetti ulkoministerinsä **von Ribbentropin** Moskovaan solmimaan hyökkäämättömyys- ja yhteistyösopimusta Saksan ja Neuvostoliiton välille. Se takasi sen, että Hitler saattoi turvallisesti hyökätä lännen takaamaan Puolaan. Kun Britannia ja Ranska sitten vastahakoisesti julistivat sodan Saksalle, jotta eivät olisi menettäneet lopullisesti kasvojaan, Stalin saattoi todeta voittaneensa aikaa imperialistien sotiessa keskenään.

Beneš antaa periksi

Münchenin sopimuksen aikaan 30.9.1938 Tšekkoslovakian mielipidettä ei kysytty, vaan Britannia ja Ranska uhkailivat Prahan hallitusta väittämällä, että se syyllistyisi sotaan, jollei alueita luovutettaisi. Presidentti Edvard Beneš ja hänen hallituksensa antoivat perään, vaikka maan armeija olisi ollut valmis taistelemaan, ja jopa Slovakian separatistit lupasivat pysyä tasavallalle lojaaleina. Beneš kuitenkin pelkäsi, että koko maa olisi tuhoutunut, jos se olisi yksin joutunut puolustautumaan Saksaa vastaan, eikä ehkä pelkästään Saksaa, vaan myös pohjoista ja eteläistä naapuriaan vastaan.

Puola ja Unkari olivat avoimen vihamielisiä, eivätkä olleet koskaan hyväksyneet sitä, että niiden väliin oli ensimmäisen maailmansodan seurauksena syntynyt itsenäinen Tšekkoslovakian tasavalta, joka oli saanut osan Puolalle tärkeistä Slesian Tššinin/ Cieszynin alueella sijainneista



Chamberlain heiluttelee tyytyväisenä ”rauhansopimusta”.

hiilikentistä. Kaiken lisäksi uuteen tasavaltaan oli liittynyt Slovakia, unkarilaisten yli 1000 vuotta omanaan pitämä Ylä-Unkari, jonka slaavilaista väestöä, siis slovakkeja se oli yrittänyt unkarilaistaa. Sitä paitsi oli täysi syy pelätä, että sudeettisaksalaiset siirtyisivät joukoittain taistelemaan saksalaisten puolelle ja Slovakian vain 600.000:n vahvuinen unkarilaisvähemmistö vetoaisi Budapestin hallitukseen. Tässä tilanteessa presidentti ja hallitus pitivät parempana luovuttaa ja siirtyä maanpakoon odottamaan aikoja parempia. Hitler oli tehnyt selväksi, ettei hän tulisi enää sietämään Benešin Tšekkoslovakian presidenttinä.

Tšekkoslovakia menetti näin kaikki linnoituslaitteensa ja jäi sotilaallisesti täysin avoimeksi uusilla Saksan vastaisilla rajoillaan. Maa ei menettänyt pelkästään linnoituslaitteitaan, vaan lähes neljä miljoonaa asukasta, 28.000 km² pinta-alastaan ja noin 40 prosenttia taloudellisesta potentiaalistaan. Puola ja Unkari tulivat saaliinjaolle. Puola valtasi kiistellyt Slesian alueet hiilikenttineen ja joitakin pienempiä alueita Pohjois-Slovakiasta. Unkari puolestaan otti huomattavia alueita Etelä- ja Itä-Slovakiasta. Tšekkoslovakia oli rampautettu ja suojatton.

Myös Tšekkoslovakian demokratia sortui lokakuussa 1938 Münchenin sopimuksen seurauksena. Kuten jo mainitsin, presidentti Beneš lähti maanpakoon ja näytti vievän demokratian mennessään. Vaikka maasta tuli tšekkien, slovakkien ja ruteenien liittovaltio, kukin osavaltio kehittyi kohti oikeistolaista harvainvaltaa Saksaa miellyttääkseen, Slovakia peräti kohti fasismia. Saksa pakotti Prahan hallituksen sopimukseen, jolla Määrin poikki rakennettaisiin mahtava moottoritie yhdistämään Wien Saksaan. Kuten tunnettua, Itävalta oli jo tuolloin ollut yli puoli vuotta liitettynä Saksaan

Ostmark-nimisenä alueena. Valtatietä ei kuitenkaan päästy rakentamaan, kun suursota jo syttyi.

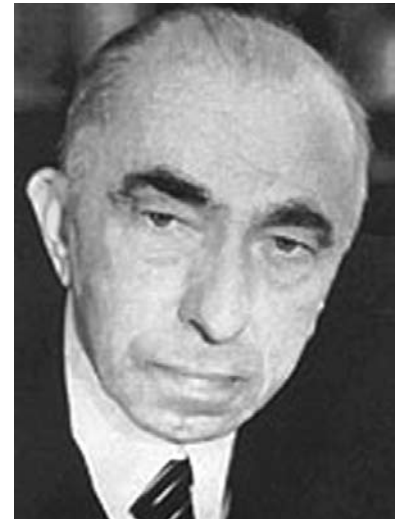
Hitler jatkaa hyökkäystään

Natsi-Saksan talous eli yli varojensa. Diktatuuri ja sotavarustelu poikivat rakenteellisia jännitteitä ja kriisejä, ja ainoa ratkaisu näihin oli lisätä diktatuuria ja varustelua. Kun Saksan omat resurssit eivät riittäneet, sen piti anastaa naapurienkin varat. Itävallan ja Tšekkoslovakian sudeettialueiden liittäminen Saksaan lisäsi valtakunnan sotatalouden kapasiteettia. Vaikka näin onnistuttiin keinotekoisesti ylläpitämään kasvua ja työllisyyttä, natsien talousjärjestelmän oma logiikka johti mahdottomaan kierteeseen, josta ei yksinkertaisesti olisi voitu päästä irti ilman sotaa koko ajan tarvittavien lisäresurssien anastamiseksi.

Kuitenkin sekä Böömissä, Määrissä että Slovakiassa eläteltiin illuusioita pysyä itsenäisinä. Tosin Slovakian valtapuolueeseen, **Hlinkan** slovakialaiseen populistipuolueeseen *ludákeihin* pesiytynyt natsisiipi oli käynyt jo syksyllä 1938 saksalaisten kanssa salaisia neuvotteluja Saksan ”suojeluksessa” olevan, tšekeistä erillisen Slovakian valtion perustamiseksi. Pelkkä vilkaisu syksyn 1938 jälkeiseen Keski-Euroopan karttaan olisi riittänyt reaali-politiikolle sen ymmärtämiseksi, ettei Hitler tekisi muodollisesti itsenäisellä tynkä-Tšekkoslovakialla mitään. Jo lokakuussa 1938 Hitler oli tehnyt kenraalleen selväksi, että Münchenin sopimus oli vain väliaikaisratkaisu, ja että Tšekkoslovakia likvidoitaisiin milloin tahansa se yrittäisikin tehdä jotain, mikä voitaisiin tulkita Saksan-vastaiseksi teoksi. Samalla Saksan diktaattori vahvisti Slovakian *ludákien* separatismia, etenkin sen natsisiipeä, joka vahvistui puolueen sisällä koko ajan. Kuitenkin Hitlerin täytyi vielä jonkin verran varoa lännen reaktioita.

Tšekkoslovakia taipuu

Maaliskuuhun 1939 mennessä Saksan Führer vakuuttui, etteivät länsivallat ryhdy nytkään sotaan Tšekkoslovakian takia. Tšekkoslovakian presidentti **Emil Hácha**, vanha ja sairaaloinen juristi kutsuttiin 14.3. Berliiniin ”neuvotteluihin”. Samanaikaisesti Hitler oli määrännyt Slovakian tulevan johtajan **Jozef Tison** muodostamaan Bratislavaan uuden hallituksen ja julistamaan maansa ”itsenäiseksi” tšekeistä. Muussa tapauksessa Hitler päästäisi unkarilaiset irti palauttamaan vanhan herruutensa maassa. Sen enempää Tisolla kuin Slovakian parlamentilla ei ollut varaa, eikä haluakaan vastustaa



*Emil Hácha
(1872-1945),
Tšekkoslovakian
presidentti 1938-39.*

Hitleriä. Samaan aikaan Berliinissä Háchan eteen lyötiin valmiiksi kirjoitettu sopimuspaperi, jossa tämä suostuisi järjestyksen palauttamiseksi ”luottavaisesti uskomaan kansansa kohtalon Johtajan ja Saksan valtakunnan käsiin”. Ensin Hácha kieltäytyi allekirjoittamasta. Sitten häntä painostettiin niin, että hän pökertyi samalla, kun Saksan johtajat uhkasivat pommittaa Prahan raunioiksi, mikäli Hácha ei suostuisi. Lääkärit virvoittivat Háchan jälleen tajuihinsa, ja maaliskuun 15. päivän aamuna kello 4 hän lähes puolikuoliaaksi järkytettynä allekirjoitti. Samana päivänä *Wehrmacht* valtasi ja miehitti Böömin ja Määrin. Sitten Hitler saapui itse Prahaan ja vietti seuraavan yönä Prahan linnassa. Tšekkien maasta tuli suoraan Saksan valtakunnan alainen Böömin ja Määrin protektoraatti.

Marsalkka Mannerheim lausui halveksuvia sanoja tšekeistä, kuinka nämä olivat ”antautuneet Hitlerille laukaustakaan ampumatta”. Vaikka Mannerheim sotilaana ja laajalti maailmaa nähneenä oli ehkä parhaiten kansainvälistä politiikkaa Suomessa tuolloin ymmärtänyt poliitikko – poliitikkohan Mannerheim mitä suurimmassa määrin oli – hän ei sittenkään ollut katsonut Münchenin sopimuksen jälkeistä Keski-Euroopan karttaa riittävän tarkasti. Taloudellisesti ja poliittisesti rampa Tšekkoslovakia, jolta vieläpä Münchenin diktaattilla oli riistetty todelliset puolustusmahdollisuudet, oli epätoivoisessa tilanteessa. Lisäksi se oli kansallisesti hajalla. Böömi ja Määri olivat tiukan oikeisto-oligarkian vallassa, jossa todellinen oppositio oli kielletty. Tšekistä eroon pyrkivä Slovakia oli koko ajan muuttumassa yhä selvemmin fasistiseksi diktatuuriksi. Vieläpä Karpato-Rutenia oli pyrkimässä erilleen, unkarilaiset tosin valtasivat sen Hitlerin suostumuksella pian sen jälkeen, kun Slovakian vasallivaltio oli perustettu.

Vielä syyskuussa 1938 aseellinen vastarinta Hitlerille olisi ollut mahdollista., mutta ei enää maaliskuussa 1939. Se olisi johtanut vain ”sankarilliseen” itsemurhaan, mikä ei

olisi hyödyttänyt poliittisesti tai sotilaallisesti ketään, tuossa vaiheessa ei vielä edes Hitleriä.

Böömin ja Määrin protektoraatti

Protektoraatti lakkasi käytännöstä olemasta kansainvälisen oikeuden subjekti, mikä tarkoittaa sitä, ettei sitä enää pidetty erillisenä suvereenina toimijana. Presidentti Hácha oli pakotettu hajottamaan parlamentin 21.3.1939. Presidentti ja pääministeri saivat näennäisesti jatkaa tehtävissään, mutta he olivat täysin saksalaisen protektorin käskyvallassa. He säilyivät lähinnä koristeina, sillä protektorilla oli oikeus lakkauttaa mikä hyvänsä valtiollinen toimielin. Protektoraatti ei ollut enää Slovakian tapaan Saksan vasallivaltio, vaan erottamaton osa Saksan valtakuntaa.

Protektoraatin rajat olivat kuin minkä hyvänsä Saksan paikallisalueen rajat: raja Saksaan oli vain poliisipiirin raja. Sillä ei ollut oikeutta erilliseen ulkomaan edustustoon, eikä minkäänlaista päätösvaltaa kansainvälisissä suhteissaan. Niinpä sen asukkailta vaadittiin Saksan passi, mikäli nämä ylipäänsä saattoivat matkustella ulkomailla. Ainoastaan sudeettisaksalaiset saivat samat kansalaisoikeudet kuin valtakunnan saksalaiset. Sen sijaan etniset tšekit, jotka vapaaehtoisesti rekisteröityivät saksalaisiksi, oli ainoastaan vapautettu vielä jäljellä olevien tšekkiläisten säädösten noudattamisesta, mutta jätettiin vaille varsinaisten saksalaisten kansalaisoikeuksia sikäli kuin näilläkin oli vallitsevissa oloissa. Samoin oikeuslaitos pyrittiin miehittämään saksalaisilla.

Jo protektoraatin ensimmäisinä kuukausina sinne muodostui neljä yhteiskuntaluokkaa. Ylimpänä olivat etuoikeutetut saksalaiset. Sitten seurasivat tšekkiläiset työläiset, joita tarvittiin varusteluteollisuudessa ja tšekkiläiset pikkuvirkamiehet ja maanviljelijät, joille kaikille protektoraatti soi ainoastaan vaatimattoman toimeentulon. Tässä vaiheessa heitä kuitenkin vielä tarvittiin pitämään toimintoja yllä. Heidän alapuolellaan olivat tšekki-intellektuellit, joita voitiin vapaasti nöyryyttää, ja joilta riistettiin heidän yhteiskunnallinen statuksensa. Alimpana olivat protektoraatin juutalaiset, joita ei vielä heti ensi vaiheessa tuhottu, mutta joilta oli riistetty kaikki oikeudet.

Saksalaistaminen etenee

Poliittinen liittäminen nivoi myös tšekkien entisen kansantalouden kiinteäksi osaksi valtakunnan kansantaloutta. Suuri osatšekkiläisistä yrityksistä siirrettiin saksalaisomistukseen, ja jos niiden entiset omistajat olivat juutalaisia, heidät likvidoitii. Samoin likvidoitii

myös tšekkiläiset patriootit. Yritysten omistuksen ”arjalaistaminen” merkitsi sen saksalaistamista. Suuret saksalaiset monopolit ”Herrmann Görings Werke” ja Dresdenin pankki ottivat maan talouden hallintaansa. Mitä pidemmälle aika kului, sitä tiukemmin saksalainen pääoma tunkeutui maahan. Tšekkien yritykset yritystensä toiminnan kontrolloimiseksi tyrmättiin sotatalouden vaatimillatekosyillä. Taloutta säännöstelltiin ja keskitettiin, esimerkiksi metalliteollisuudessa yritysten määrä väheni kolmanneksella ja noin 17.000 pikkuliikemiestä menetti yrityksensä. Niinpä saksalaisten osuus protektoraatin yrittäjistä oli ennen pitkää noin puolet.

Kun sodan jälkeen saksalaiset pyyhkäistiin pois, jäljelle jääneet tšekkiläiset yrittäjät muodostivat liian ohuen kerroksen vastustaakseen sosialisointia. Samalla luotiin perusta tulevan kansandemokraattisen ja sittemmin kommunistisen Tšekkoslovakian kansantaloudelle, koska suuret kombinaatit oli jo perustettu protektoraatin aikana. Uusien vallanpitäjien ei tarvinnut muuta kuin häätää saksalaiset omistajat pois ja kansallistaa ne. Sodan päätyttyä teollisuustuotannon rakenteita ei siis tarvinnut radikaalisti muuttaa, ainoastaan yhteiskunnan ja talouden poliittinen väri mustasta punaiseksi.

Ensimmäiseksi protektoriksi nimitettiin 18.3.1939 paroni **Konstantin von Neurath**, joka oli toiminut Saksan ulkoministerinä ennen Ribbentropia. Hänen apulaisekseen tuli sudeettisaksalaisten toinen johtaja **Karl Herrmann Frank**. Muuten sudeettisaksalaiset pidettiin protektoraatin johdon ulkopuolella. Saksalaiset tarvitsivat tšekkiläistä työvoimaa varusteluteollisuudessa, ja välttivät aluksi sortamasta väestöä liikaa. Lisäksi von Neurath oli sivistynyt mies, eikä natsi, joten kansalaiset saivat olla melko rauhassa, mikäli eivät järjestäneet mielenosoituksia tai muuten osallistuneet maanalaiseen vastarintaliikkeeseen.



Konstantin von Neurath, (1873-1956), Böömin ja Määrin ensimmäinen protektori.



Reinhold Heinrich (1904-1942), Böömin ja Määrin varaprotektori.

Sorto muuttuu terroriksi

Tšekkoslovakian vanhan itsenäisyyspäivän 28.10. kunniaksi järjestettiin kuitenkin mittava mielenosoitus Prahassa protektoraattia vastaan. Kahakat tšekkien ja saksalaisten välillä johtivat laukaustenvaihtoon. Satoja tšekkejä haavoittui ja yksi kuoli. Opiskelija **Jan Opletal**, joka haavoittui, kuoli marraskuun 12. päivänä. Hänen hautajaisistaan 15.11. muodostui suuri opiskelijoiden mielenosoitus. Natsien kosto seurasi nopeasti. Kaksi päivää myöhemmin 17 kansallisen opiskelijaliiton toimihenkilöä ammuttiin ja suuri joukko opiskelijoita vietiin keskitysleirille. Marraskuun 16:n ja 17:n välisenä yönä saksalaispoliisi miehitti neljä prahalaista opiskelija-asuntolaa. Kaikkiaan 1800 opiskelijaa



Lidicen tuhottu kylä kesäkuussa 1942.

ja opettajaa pidätettiin, joista yli 1000 vietiin Oranienburgin keskitysleiriin Saksaan. Jotkut vapautettiin, ja he saivat palata kotiinsa.

Samana päivänä 17.11. kaikki tšekkiyliopistot suljettiin. Hitler antoi määräyksen kaikkien yliopistojen ja opistojen sulkemisesta kolmeksi vuodeksi kertomatta asiasta mitään protektori von Neurathille. Kun kolmen vuoden määräaika oli ohi, niitä ei enää avattu tšekeille, vaan ne annettiin saksalaisten professorien käyttöön.

Gestapo murhasi vielä yhdeksän akateemisen loppututkinnon suorittanutta, joista yksi oli yliopiston professori. Poliittisesti merkittävää oli, että murhatut olivat oikeistolaisia, tšekkien Kansallisen yhtenäisyyspuolueen *Národní sjednocení* jäseniä. Natsit olivat siis valmiita tappamaan myös oikeistolaisia tšekkejä, mikäli nämä osallistuivat maanalaisen vastarintaliikkeeseen. Sittenkin varsinkin Neuvostoliiton ylivallan alaisissa maissa marraskuun 17:ttä vietettiin kansainvälisenä opiskelijainpäivänä. Myös nykyisessä Tšekissä on katuja ja muistomerkkejä, jotka on nimetty opiskelijain päivän mukaan.

Heydrichista varaprotektori

Konrad von Neurath osoittautui Hitlerin kannalta liian sivistyneeksi eli pehmeäksi hoitamaan natsiprotektorin toimea Böömissä ja Määrissä. Hänet palautettiin 27.9.1941 kotimaahan ”pitkälle sairauslomalle”. Hänen tilalleen, tosin vain varaprotektorin nimityksellä Hitler valitsi pahamaineisen turvallisuuspalvelun *Sicherheitsdienstin* päällikön **Reinhardt Heydrichin**. Heydrich panikin

heti tuulemaan. Jo Saksan ja Neuvostoliiton välinen sota oli lietsonut levottomuuksia, ja nukkehallituksen pääministeri kenraali **Alois Eliáš** oli pitänyt salaa yhteyttä Edvard Benešiin. Eliáš jäi kiinni ja teloitettiin. Heydrich julisti heti maahan saavuttuaan hälytystilan.

Protektoraatin hallitus alistettiin valtakunnan hallituksen virastoksi. Protektoraatin kansantalous yhdistettiin lopullisesti osaksi koko Saksan kansantaloutta. Hallituksen finanssiministeriksi nimitettiin valtakunnansaksalainen **Walter Bertsch**. Joulukuuhun 1941 mennessä 400 tuomittiin kuolemaan ilman

oikeudenkäyntiä, ja useita tuhansia lähetettiin keskitysleireille. Juutalaiset määrättiin pitämään keltaista tähteä ja lokakuun alusta lähtien heidät toimitettiin kaasukammioihin. Heydrichin terrori tuhosi vastarintaorganisaatiot jokseenkin täysin. Vähän ennen kuolemaansa hän ehti vielä alistaa protektoraatin paikallishallinnon suoraan Saksan alaisuuteen.

Benešin pakolaishallitus päätti lähettää iskuryhmän murhaamaan Heydrichin. Kaksi laskuvarjomiestä **Jan Kubiš** ja **Jozef Gabčík** onnistuivatkin attentaatissa 27.5.1942 Heydrichin autosaattuetta vastaan, ja Heydrich kuoli 4.6.1942. Välittömästi attentaatin jälkeen saksalaiset tiukensivat hätätilalakia ja käynnistivät joukkoteloitukset ja pidätykset, ja kotietsinnät mursivat vähäisenkin vastustuksen. Varoitukseksi tuhottiin 10.6.1942 Lidice, jonka talojen rauniot tasoitettiin maan tasalle. Kylän kaikki 192 miestä tapettiin, 196 naista vietiin keskitysleirille Ravensbrückiin ja 104 lasta keskitysleirille Łódziin, jossa 82 lasta kuoli. Kaksi viikkoa myöhemmin Ležákyn kylä koki saman kohtalon. Kaikkiaan Heydrichin murha seuranneen terrorin ”Heydrichiadan” aikana pidätettiin 3188 ihmistä ja 1585 teloitettiin.

Sota loppuu

Tšekkien vastarinta tukahdutettiin niin tehokkaasti, että vasta vuonna 1945 keväällä se antoi jälleen elonmerkkejä itsestään amerikkalaisten jo lähestyessä lännestä ja puna-

armeijan idästä. Prahan kansannousu puhkesi 5.5.1945. Se johti pääkaupungin vapautumiseen sen jälkeen, kun entinen neuvostoliittolainen rintamaloikkari kenraali **Vlasov** tuli kansanousun avuksi. Saksalaisjoukot suostuivat lähtemään 8.5., mikäli ne saisivat poistua aseineen. Tähän suostuttiin ja pääosa poistui. Joitakin raivokkaita SS-osastoja jäi kuitenkin maahan.

Kun neuvostojoukot viimein aamunkoitossa 9.5. ehtivät Prahaan, heille jäi vielä töitä loppujen tuhoalaisten puhdistamisessa. Neuvostojoukot ottivat ja saivat kunnian Prahan vapauttamisesta, mikä oli pitemmällä aikavälillä ratkaisevaa Tšekkoslovakian tulevaisuuden kannalta. Joka tapauksessa Böömin ja Määrin protektoraatti oli kukistunut, minkä seurauksena vuosina 1945–48 karkotettiin Tšekkoslovakian alueelta noin kolme miljoonaa saksalaista. Saksalaisia oli asunut Böömin ja Määrin alueella yli 700 vuotta. Karkotusten seurauksena saksalaiset ovat enää marginaalinen vähemmistö. Käytännössä nykyinen Tšekki on slaavilaisten tšekkien lähes yksinomaan asuttama maa.

Tšekkien vastarinta protektoraatin ensimmäisinä vuosina

Huomattavin maanalainen vastarintaliike oli vasemmistolaisten ja sosiaalidemokraattien Veto-

Jäsenmatka elokuussa

Seuran hallitus on päättänyt järjestää tällä kertaa jäsenmatkan täällä kotimaassa. Ajankohdaksi on valittu **sunnuntai 9. elokuuta**, ja matkan kohde on risteily Kristina Cruise-laivalla Jussarön saaren kautta Tammisaareen.

Matkan ohjelma:

Lähtö Helsingistä (Eteläsatama, Kauppahallin edestä) klo 9.00, Jussarö klo 14.30-16.30, opastettu kävelykierros Jussarössä, tulo Tammisaareen klo 18.15.

Opastettu kävelykierros Tammisaareessa, minkä jälkeen paluukuljetus Helsinkiin.

Risteilyn hinta on 80 € / aikuinen, 40 € / lapsi (5-15 v.), 12 € / lapsi (alle 5 v.)

Hintaan sisältyvät: Risteily, lounas noutopöydästä, ohjelma laivalla, opastettu kävelykierros Jussarössä ja Tammisaareessa sekä linja-autokuljetus Tammisaari - Helsinki risteilyn jälkeen.

Paikkoja on rajoitetusti, joten ne täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Sitovat varaukset pyydetään ilmoittamaan **30.6.2009 mennessä** sähköpostiosoitteeseen info@suomi-tsekki-seura.fi tai puhelinnumeroon 050 562 2536 / Sirpa Seppälä. Varatun paikan mahdollisesta peruutuksesta laivayhtiö perii peruutusmaksun, josta jokainen vastaa itse. Lisätietoja www.kristinacruises.com. Jäsenmatkaan liittyvää päivitettyä tietoa löytyy seuran nettisivuilla www.suomi-tsekki-seura.fi.

komitea Pysymme uskollisina! *Petiční výbor Věrní zůstanem*” eli PVVZ. Sen ohjelma saattoi muodostaa pohjan myöhemmän Kansallisen rintaman ohjelmalle, jota Tšekkoslovakian kommunistipuolueen KSČ johto valmisti maanpaossa Moskovassa sodan loppupuolella. Myös PVVZ halusi yksinkertaistaa entisen Tšekkoslovakian puoluekarttaa, jossa oli toistakymmentä keskenään kiistelevää puoluetta ”kuin ankat lammikossa” lainatakseni kuuluisan amerikkalaisen diplomaatin, tutkijan ja poliitikon **George F. Kennanin** sattuvaa ilmausta. PVVZ piti juuri liiallista moniarvoisuutta Tšekkoslovakian ensimmäisen tasavallan heikkoutena, mikä johti osaltaan sen sortumiseen. PVVZ halusi ulottaa tulevassa vapaassa tasavallassa demokratian koskemaan myös talouselämää. Sen Kansallinen rintama hyvin pitkälle toteutettiin, ennen kuin kommunistit ulottivat puoluediktatuurinsa myös kansantalouteen vuoden 1949 jälkeen, tosin silloin Neuvostoliiton vaatimuksesta.

Tšekkoslovakian kommunistit KSČ oli osa vastarintaa vain siihen saakka, kun Saksan ja Neuvostoliiton sopimus solmittiin. Sen jälkeen natsuja ei sopinut arvostella lähes kahteen vuoteen. Kun Saksa sitten hyökkäsi Neuvostoliittoon 22.6.1941, kommunistit palasivat osaksi vastarintaliikettä. Tuolloin puolueen johtaja **Klement Gottwald** alkoi lähettää isänmaallisia julistuksia ja vetoamuksia Moskovan radion välityksellä. Kommunisteista tuli kotimaisen maanalaisen vastarintaliikkeen parhaiten järjestäytyneet osa. Myös Tšekkoslovakian maanpaossa olevassa johdossa valta tosiasiallisesti siirtyi Lontoosta Moskovaan presidentti Benešin pakolaishallitukselta kommunisteille sen jälkeen, kun Neuvostoliiton ja Tšekkoslovakian ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimus oli allekirjoitettu Moskovassa 12.12.1943, ja presidentti Beneš oli joutunut yksinään neuvottelemaan KSČ:n johdon kanssa tulevan uuden Tšekkoslovakian poliittisesta järjestyksestä.

Lännen hallitusten sotasyllisyys

Pari viikkoa sen jälkeen, kun saksalaiset olivat miehittäneet Böömin ja Määrin, Britannian keskuspankki *Bank of England* toimitti saksalaisten käyttöön 23 tonnia entisen Tšekkoslovakian valtion omistamia kultaharkkoja, jotka oli kriisiaikojen koitettua toimitettu sinne turvaan. Näin Britannian hallitus jatkoi vielä maaliskuun 1939 lopussa Saksan rauhoittamispolitiikkaansa, ja antoi samalla lopullisen aasinpotkun murskatulle Tšekkoslovakialle.

Ranskan ulkoministeri puolestaan levitteli väitettä, että Beneš ja hänen hallituksensa olisivat muka pyytäneet syyskuussa 1938 etukäteen Britannialta ja Ranskalta, että nämä antaisivat Tšekkoslovakian hallitukselle uhkavaatimuksen,

jotta se luovuttaisi sovinnolla Saksalle sudeettialueet. Näin Beneš olisi muka itse hankkinut oikeutuksen antautumiselleen kansansa edessä. Tosiasia on, että Britannia ja Ranska esittivät Tšekkoslovakian hallitukselle tällaisen uhkavaatimuksen, mutta pyytämättä ja omasta aloitteestaan.

Näin Britannia ja Ranska suorastaan työnsivät Tšekkoslovakian Neuvostoliiton syliin. Tämän jälkeen tšekkiläiset ja slovakialaiset patriootit eivät ymmärrettävästi nähneet valoa muualta kuin idästä. Kun vielä muistetaan, miten puolitehoisesti Britannia ja Ranska sittemmin keväällä ja kesällä 1939 kävivät neuvotteluja Neuvostoliiton kanssa Saksan pysäyttämiseksi, ja miten ne, jouduttuaan julistamaan sodan Saksalle tämän hyökättyä heidän takaamansa Puolan kimppuun pysyttelivät seuraavat puoli vuotta omien puolustuslinjojensa takana yrittämättäkään auttaa Puolaa, Britannian ja Ranskan johtajilla tuskin oli oikeutta syyttää Hitleriä ja Stalinia kyynisyydestä, kun Saksa ja Neuvostoliitto ulkopuolisen maailman tyrmistykseksi solmivat ystävyys- ja yhteistyösopimukset juuri toisen maailmansodan aattona 23.8.1939. Totta kai sekä Hitler että Stalin olivat kyynisiä valtopoliitikkoja, mutta eivät yhtään sen enempää kuin heidän virkaveljensä lännessä.

Mitä tästä opimme?

Toinen maailmansota olisi voitu melko varmasti estää, jos Britannia ja Ranska olisivat ryhtyneet aktiivisiin toimiin natsi-Saksan pysäyttämiseksi jo 1930-luvun puolivälissä. Britannia solmi kuitenkin Saksan kanssa Ranskan tyrmistykseksi vuonna 1935 ns. laivastosopimuksen, jonka avulla Saksa saattoi rakentaa itselleen sukellusveneitä Versaillesin rauhansopimuksen vastaisesti. Kun Saksa anastettuaan Itävallan alkoi uhata Tšekkoslovakiaa, se merkitsi jo Hitlerin halua ulottaa valtansa saksankielisen kulttuurin ulkopuolelle. Münchenin kriisin aikoihin Saksa ei ollut vielä niin voimakas, että se olisi pystynyt vastustamaan Britannian ja Ranskan yhteistä hyökkäystä. Sen selusta oli heikko, ja *Wehrmachtin* kenraalit pelkäsivät jo tuolloin Hitlerin uhkapeliä Saksan kohtalolla.

Jos Hitler olisi pysäytetty ajoissa, olisi luultavasti Stalinin pysynyt Neuvostoliiton silloisten rajojen takana. Stalin oli ulkopolitiikassaan varovainen ja kaihtoi riskejä, toisin kuin Hitler. Juuri Saksan jatkuva poliittisten voittojen sarja sai Neuvostoliiton havittelemaan etupiiriä länsirajoilleen. Kremlissä oli luettu Hitlerin ”Mein Kampf” tarkkaan ja osattiin pelätä Hitlerin pyrkimyksiä hankkia saksalaisille elintilaa idästä. Niinpä, jos Hitler olisi pysäytetty Münchenissä, Suomi olisi voinut välttyä talvi- ja jatkosodalta ja saanut pitää Karjalan, jota meidän on nykyisin turha enää havitella takaisin.

Heikki Larmola

HIERONTAA!

Kärsitkö päänsärystä? Onko niska-hartiaseutusi kipeä? Eikö pää käänny kunnolla tai ehkä kätesi/jalkasi puutuvat usein? Hieronta auttaa!

Klassista hierontaa alk. 25 € / 30 min

Kärsitkö unettomuudesta, tinnituksesta vai oletko muuten vaan stressaantunut ja tarvitset helpotusta lihaskivuille? Intialaisessa päähieronnassa käydään läpi myös niska-hartiaseudun ja käsien meridiaaneja. Tervetuloa tutustumaan!

Intialaista päähierontaa alk. 25 € / 30 min

Kuntosaliohjelma 20 €

Koulutettu hieroja/kuntosaliohjaaja

Jani Lemmetyinen puh. 041-4589584

www.lemmy.tk



Toimin Korson Fysioterapian tiloissa ti-pe osoitteessa Maakotkantie 12, Vantaa. puh. 09-872 3949, Myös sopimuksen mukaan Myyrmäessä ma-la osoitteessa Löydöstie 1 C 32, 01600 Vantaa.

Ilta-aikoja Korsossa ti-to klo 19 ja Myyrmäessä klo 20 asti.

Omistan lisäksi matkahierontapöydän, joten olen valmis tekemään myös kotikäyntejä.

Soita ja kysy lisää!

Maksuvälineenä käy VAIN käteinen. **Suomi-Tšekki-seuran jäsenet saavat 20 % alennuksen!**

TŠEKin KIELEN SUOSIO JATKUVASSA KASVUSSA

Tšekin kielen opiskelun suosio harrastuksena on lisääntynyt jatkuvasti koko kuluvan vuosikymmenen ajan. Suomi-Tšekki-seuran aloittaessa kieliopetuksensa muutaman vuoden tauon jälkeen vuonna 2004 oli ohjelmassa ainoastaan peruskurssi, ja opiskelijoita ensimmäisellä kurssilla oli kymmenkunta. Keväällä 2009 seura tarjosi jo toisena peräkkäisenä vuonna kaksi eritasoista kurssia lukukautta kohden, ja jokaisen kurssin osallistujamäärä on ollut kymmenisen henkeä. Lisäksi tšekin kielen kursseja ovat tarjonneet Helsingissä Kalliolan kansalaisopisto ja Turussa Turun suomenkielinen työväenopisto. Osa kaikkien kurssien osallistujista on ollut etäopiskelijoita, jotka eivät maantieteellisten rajoitteiden vuoksi kykene osallistumaan lähiopetukseen.

Syitä kasvavaan kiinnostukseen on monia. Seka-avioliitot ja seurustelusuhteet ovat toki yleisin syy kiinnostukseen, mutta aiempi tai suunnitteilla oleva työskentely tai opiskelu maassa ovat lähes yhtä yleisiä syitä opiskelun aloittamiseen. Ilahduttavaa on myös, että lähisukulaisten avioliitot tšekkien kanssa innostavat appivanhempia tai vaikkapa puolison sisaruksia perehtymään uuden sukulaisen äidinkieleen ja

kulttuuriin. Muita syitä opiskeluun ovat olleet matkustelu, pitkäaikaiset ystävyysuhteet ja kiinnostus tšekkiläistä urheilua kohtaan.

Myös syyslukukaudelle 2009 on suunnitteilla useiden eri tahojen järjestämiä kielikursseja. Lehden aineistoa tehtäessä ei kurseista kuitenkaan ole millään taholla vielä virallisia varmistuksia, joten totuttua tulevan lukukauden kurssiohjelmaa emme valitettavasti ole tällä kertaa saaneet lehtemme.

Syyslukukauden 2008 kielikurssiohjelma on kuitenkin luettavissa seuran kotisivuilta osoitteesta www.suomi-tsekki-seura.fi viimeistään elokuussa. Kurssitiedotteesta pyrimme saamaan mahdollisimman kattavan, ja toivomme voivamme tiedottaa myös mahdollisista muista Suomessa järjestettävistä kurseista.

Seuraa siis kotisivujamme loppukesästä tai kysy mahdollisia lisätietoja osoitteesta info@suomi-tsekki-seura.fi !

**VÍTEJ NA KURZ ČESKÉHO JAZYKA –
TERVETULOA TŠEKin KIELEN KURSSILLE!**

TŠEKKIN KIELEN OPETUS SYKSYLLÄ 2009

Suomi–Tšekki-seura ry:

Tšekki III, maanantaisin klo 17.00 – 18.30, yht. 12x90 min., 28.9. alkaen

- Jatkoa keväällä 2008 alkaneelle peruskurssille. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen sekä kieliopin osaamisen kehittämisessä runsaiden puhe-, kirjoitus- ja lukuharjoitusten avulla.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1-2 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta: jäsenet 75,- / muut 85,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Edistyneiden jatkokurssi, maanantaisin klo 19.00 – 20.30 + 1 – 2 kurssin alettua erikseen

sovittavana lauantaina pidempi ”lauantaikoulu”, yht. 12x90 min. 28.9. alkaen

- Jatkoa 2006 - 2007 alkaneelle peruskurssille. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen kehittämisessä vaativamman tason puhe, kirjoitus- ja tekstiharjoitusten avulla.
- Materiaali: opettajan oma materiaali, muu sovitaan yhdessä kurssin alkaessa.
- Hinta: jäsenet 75,-/ muut 85,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Opetuspaikka: Suomi–Tšekki-seuran toimitilat, Rapakivenkuja 3, 00710 Helsinki (Pihlajamäki)

Ilmoittautumiset ja tiedustelut info@suomi-tsekki-seura.fi tai 050-56 22 536

Kalliolan kansalaisopisto:

Peruskurssi (Tšekki I), torstaisin klo 17.00 – 18.30, yht. 12x90 min., 24.9. alkaen

- Aloitamme aakkosista ja käymme syksyn aikana läpi keskeisen kieliopin. Pyrkimyksenä antaa opiskelijalle rakennuspalikat tšekin kieleen ja eväät vaikkapa itsenäisiin jatko-opintoihin. Soveltuu myös kertaajille.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta: 54,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Tšekki III (HUOM! KALLIOLAN OHJELMASSA TŠEKKI II), torstaisin klo 18.40 – 20.10, yht. 12 x 90 min., 24.9. alkaen

- Jatkoa syksyllä 2008 alkaneelle peruskurssille. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen harjoittamisessa.
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta: 54,-
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Opetuspaikka: Kalliolan kansalaisopisto, Sturenkatu 11, 00510 Helsinki (Alppila)

Ilmoittautumiset ja lisätiedot www.kalliola.fi

Turun suomenkielinen työväenopisto

Tšekin jatkokurssi, 3.10., 17.10., 7.11. ja 21.11. klo 10.00 – 13.00, kevään opetuspäivät selviävät syksyllä.

- Jatkoa syksyllä 2008 alkaneelle kurssille. Koko lukuvuoden mittainen monimuoto-opetuksena toteutettava kurssi, jossa lähiopetuskertojen välillä tehdään etätehtäviä. Kertaamme ja aktivoimme edellisen vuoden oppeja runsaiden suullisten ja kirjallisten harjoitusten avulla. Painopiste puhutun ja kirjoitetun kielen tuottamisen ja ymmärtämisen harjoittamisessa. **HUOM! ETÄTEHTÄVINÄ ON MAHDOLLISTA SUORITTA MYÖS PERUSKURSSIN OPPIMÄÄRÄÄ!!!!**
- Materiaali: Helena Lehečková, Tšekkiä suomalaisille 1-2 ja opettajan oma materiaali.
- Hinta selviää myöhemmin.
- Opettaja: HuK Sirpa Seppälä

Opetuspaikka: Turun suomenkielinen työväenopisto, Kaskenkatu 5, 20700 Turku

Ilmoittautumiset ja lisätiedot www.tkukoulu.fi/~tsuto/.

KAIKKI KURSSIT ON MAHDOLLISTA SUORITTA MYÖS PELKÄSTÄÄN ETÄOPINTOINA. ETÄOPINNOISTA TIEDUSTELUT AINOASTAAN info@suomi-tsekki-seura.fi tai opettajalta 050-56 22 536/040-554 91 77!

SIMPLY CLEVER



Uusi **Škoda**Superb

INTOHIMONA TÄYDELLISYYS



Uusi Superb on iso, upea perheauto. Intohimoinen suunnittelu loi yllelliset matkustajatilat sekä runsaasti nerokkaita innovaatioita – esim. TwinDoor-takaluukun, pysäköintiavustimen ja ajotilanteeseen sopeutuvat ajovalot. Intohimo täydellisyteen näkyy myös vakiovarustelussa, laadukkaissa materiaaleissa ja hienostuneessa viimeistelyssä.

Yhdistetty EU-kulutus ja CO₂-päästöt: 5,1–10,1 l / 100 km, 136–235 CO₂ g/km

Uusi **Škoda**Superb

Autoveroton SVH alk.

21 370,00 €

Arvioitu autovero alk.

6 298,11 €

(CO₂-päästöllä 157 g/km)

Arvioitu autoverollinen SVH **27 668,11 €**

+ toimituskulut 600 €

Varaa koeajo: www.skoda.fi



Vr. Sabouk, Prague 2006